

Kabur L. M. The structural components of professional mobility of the future music art teacher

The article discusses the content of the concept of "professional mobility of a teacher of musical art". The analysis of theoretical works of Ukrainian and foreign experts scientific is carried out, which shows that in the context of the study of the structure of professional mobility there is no unambiguous interpretation of the content of its components. Separately, the structure and characterized the content of the components of professional mobility of future music art teachers were determined, in particular: motivational-target, artistic-cognitive, operational-strong-willed, adaptive-correction.

Given the ever-increasing requirements for a modern teacher, there is a tendency in the education system to expand the functions and types of professional activities of the teacher. In the scientific literature, this phenomenon is interpreted as the expansion of professional roles and is defined as the polypositionality of pedagogical activity [5]. The polypositionality of the professional activity of the teacher requires high mobility, variability of practical actions, focus on innovative activities, constant focus on active creative self-realization, integrative thinking. For the future teacher of musical art, this situation is very relevant, since the meaningful side of musical and pedagogical activity is universal, dynamic and requires a quick response, creative approach to solving any problems. Therefore, the established professional mobility of the teacher of musical art is the teacher's ability to develop and expand the range of new professional roles, ensures the acquisition of the necessary competencies of professional training. It is important to analyze and determine the main structural components of professional mobility of future music art teachers to create effective conditions for the formation of this quality.

Key words: components of professional mobility, mobility, musical and pedagogical activity, teacher of musical art.

УДК 811.161.2'243:378.4.091.32

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.1.32>

Ключник В. Я.

ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ

Стаття присвячена актуальним проблемам у вивченні української мови як іноземної. За основу статті використано власні спостереження викладача кафедри іноземних мов Національного університету "Львівська політехніка" Вікторії Ключник. Зосереджено увагу на методах і прийомах навчання української мови для іноземців, а також на необхідності вдосконалення подачі інформації. Увагу акцентовано на розробленні доступного вивчення української мови як іноземної. Виділено функціональний підхід до відбору й подання мовного матеріалу тощо. Акцент зроблено на практичному аспекті вивчення мови: використання української мови як іноземної не лише в професійній діяльності, а й на побутовому рівні.

Описано найпоширеніші проблеми, з якими стикаються іноземні студенти при вивченні української мови. Неправильне вимовляння букв, пропускання звуків у словах, неправильне використання наголосу у словах (як приклад взято фрагмент тексту з робочої книги для студентів першого курсу Національного університету "Львівська політехніка").

Окрім цього, урахуються мотиви та інтереси навчання студента, акцентується увага на вивченні матеріалу, необхідного для розвитку його майбутніх професійних якостей (вивчення лексичних тем, пов'язаних із психологічними, моральними, професійними якостями). Перед вивченням нової теми необхідно обґрунтувати студенту її актуальність, тоді навчальні цілі сприйматимуться як власні. Наведено приклад використання різних технологій, а саме: презентацій, фільмів, комп'ютерної програми Power Point у викладанні української мови для іноземних студентів, так як це є важливим аспектом удосконалення й оптимізації навчального процесу.

У статті викладено інформацію, як викладач може змотивувати студента для вивчення іноземної мови та як сприяти розвитку мислення студента, при цьому вміти застосувати на практиці вивчений матеріал, як подолати мовний бар'єр, а також навчити студента самостійно здобувати знання в умовах практичної та дослідницької діяльності.

Ключові слова: проблеми вивчення української мови, українська мова як іноземна, організація навчального процесу, мотивація студента-іноземця, використання технологій для вивчення української мови як іноземної.

Сьогодні вивчення іноземцями української мови набуває більшої популярності. Мета викладання мови в технічному університеті – зробити студентів компетентними й досвідченими в тому, що стосується вивчення лексики конкретно їхньої професії.

Зараз зросла кількість вищих навчальних закладів, у яких викладання здійснюється державною мовою, а тому виникає потреба в підручниках і посібниках для іноземців різних національностей, що отримують вищу освіту українською мовою та в українському виші.

Перед викладачем української мови постає завдання створити такі умови вивчення української мови, щоб студенти могли активно користуватися нею в усіх сферах громадського життя, оскільки іноземні студенти використовують мову і як інструмент набуття професійних знань, і як засіб повсякденного спілкування.

В Україні проблемі вивчення та викладання української мови як іноземної присвятили дослідження такі науковці, як: І. Кочан, Н. Захлюпана, В. Корженко, С. Яворська, В. Бадер, О. Туркевич. О. Туркевич виділяє чотири етапи формування методики вивчення української мови [7, с. 140]:

1. Існування методики викладання іноземної мови в межах педагогіки.

2. Розвиток методики викладання іноземної мови як окремої науки.
3. Активне функціонування методики викладання російської мови як іноземної.
4. Зародження методики викладання української мови як іноземної.

Л. Бей та О. Тростинська в дослідженнях зазначають, що під час вивчення УМІ потрібно враховувати психолого-педагогічні та соціально-педагогічні чинники, рівень знань на момент навчання, комунікативні потреби [2, с. 43].

За останні роки з'явилося багато нових навчальних посібників, які допомагають у вивченні української мови як іноземної й дають можливість викладачам використовувати різні як методики, так і техніки у вивченні української мови: "Крок 2. Українська мова як іноземна" (О. Палінська, 2014 р.)

Мета статті – визначити, які перешкоди постають перед іноземними студентами при вивченні української мови, розглянути найпопулярніші помилки у вправах і читанні текстів. Дослідити можливість використання науково-технічних текстів з української мови в іншомовній аудиторії, визначити важливі методичні прийоми у вивченні української мови як іноземної, знайти підхід до кожного студента у вивченні усного мовлення.

На нашу думку, для більш ефективного викладу й засвоєння матеріалу викладач повинен поєднувати на практиці традиційні та інноваційні методологічні підходи, які можуть дати можливість покращити результат навчального процесу й рівень знань студентів, Інтернет-технології в змозі надати велику допомогу студентам для самостійного опрацювання та вивчення нового матеріалу. Наприклад, робота з різноманітними онлайн-тестами, пошук даних для створення комп'ютерної презентації, а також робота з онлайн-словниками.

Комп'ютерна програма Power Point може допомогти викладачеві подати інформацію неординарно й цікаво. Досить проста у використанні, програма дає змогу створити анімаційний конспект уроку, включити відео- й аудіофрагменти, динамічно зобразити явисьце, подію, що краще допоможе студентів-іноземцю легко засвоїти новий лексичний чи граматичний матеріал. Ефективним є використання презентацій під час вивчення нової лексики з таких тем, як "Продукти", "Моя сім'я", "Місто, у якому я живу", "Транспорт", "Чарівний світ кіно", "Відпочинок", "Моя майбутня професія", "Світ навколо нас", "Україна моїми очима".

Викладання української мови в технічному виші передбачає такий спосіб викладу матеріалу, адже фантазія студентів таких факультетів, як архітектурний, будівельний, психологічний, завжди різноманітна.

Так як іноземні студенти починають вивчати українську мову із самого початку, перша з проблем, яка виникає в іноземних студентів, – опанування української орфографії, а саме написання літер. Часто в студентів трапляється помилкове використання літер "б" і "в", через схожість на англійську літеру "b". Крім того, що графічно схожі літери різних алфавітів, також складно письмово зображати символи кириличної абетки. Вирішення цієї проблеми потребує багато практики від студентів і наполегливого корегування з боку викладача.

За нашими спостереженнями, студентам важко вдається вимовляння глухих, губних, язикових приголосних звуків. Наприклад, фрагмент із тексту книги для студентів, у якому при читанні були чутні ці помилки: *Популярні в наші дні соціальні мережі, на думку фахівців, негативно впливають на нашу психіку. За останнє десятиліття соціальні мережі міцно увійшли в наше життя. Сьогодні складно знайти людину, яка не була б зареєстрована хоча б в одній з них. У колі психологів ведуться суперечки з приводу впливу соцмереж на психіку людини. Одні вважають, що соціальні мережі допомагають не тільки підтримувати зв'язки зі знайомими та друзями, але також зав'язувати ділові контакти і швидше дізнаватися важливі новини. Інші вважають, що соцмережі викликають залежність, "убиваючи" величезну кількість часу, відволікаючи від важливих справ. Часто буває так, що людина, занурюючись у спілкування з віртуальним знайомим, забуває про реальність* [6, с. 26].

Не менш складною для більшості іноземців є українська фонетика. Особливо це стосується голосних звуків і літер через схожість за виглядом на літери англійського і французького алфавітів. Із цієї причини найчастіші помилки трапляються з такими літерами, як "а", "е", "і", "є". Також студенти плутають між собою за звучанням літери і звуки "о" й "у", через це робляться помилки в написанні слів з ними. Вирішити ці проблеми допоможуть письмові вправи та диктанти. Не менш важливою деталлю є наголос ('). Так, в українській мові наголос рухомий, тобто він може переміщуватися з однієї частини слова на іншу [6, с. 135]. А студентам із Марокко, Екватору, Сирії, як правило, наголос вдається важко, часто вони плутають зі своєю рідною мовою.

Окремою проблемою є процес засвоєння певних звуків української мови. У студентів з Екватору та ДР Конго виникають труднощі з вимовою таких звуків, як "з" і "ж", і звукосполучення "дз" і "дж". Першою складністю є те, що ці звуки важко розрізняти між собою. А друга складність – у тому, що вихідцям з Екватору взагалі важко опанувати вимову цих звуків через особливості їх артикуляційного апарату. Для вирішення цієї проблеми повинен пройти певний час, а також цьому повинні приділити увагу як студент, так і викладач. А для студентів-арабів певні складності викликає вимова літери "р", імовірно, через те що є відмінності у вимові звуку й літери "р" в арабській мові [1].

Окремо варто сказати про проблеми, які мають місце в студентів як початкового етапу навчання, так і основного.

Проте хочемо зауважити, що студенти з тих чи інших країн мають деякі спільні риси. Це зумовлено ментальними, релігійними, світоглядними особливостями, моделями поведінки, притаманними народам їхніх

рідних країн. Наприклад, студенти з Еквадору зазвичай дисципліновані, а це добре сприяє навчальному процесу. Але виникає складність у тому, що вивчення нового матеріалу в цих групах здебільшого засвоюється повільно. Проте це легко вирішити, наприклад, шляхом більшої кількості повторювань, що дасть змогу сприйняти матеріал повною мірою.

Водночас студенти з таких країн, як Марокко, Сирія і Єгипет, мають інші сильні та слабкі сторони. Дисциплінованість і зосередженість зазвичай не є їхніми сильними сторонами, що, імовірно, пов'язано з менталітетом і темпераментом вихідців із цих країн. Звичайно, під позитивним впливом досвідченого викладача це піддається змінам у кращий бік. Сильною стороною студентів цих країн ми вважаємо швидке сприйняття матеріалу й уміння закріплювати це на практиці. Але, коли студентам легко вдається навчальний процес, їм здається, що можна не докладати зусиль.

Щоб студенти не розслаблялися, потрібно вжити таких заходів. Залежно від загального рівня групи й рівня знань окремих студентів варто поступово ускладнювати завдання, щоб вони не втрачали зацікавленість до вивчення української мови. Це можна аргументувати на загальному рівні. Наприклад, пояснити студентам, що отримані знання із цієї дисципліни допоможуть як у повсякденному житті, так і в навчанні. Ще одним вагомим аргументом для студентів першого і другого курсів на користь вивчення мови буде те, що це допоможе їм в адаптації до міста й країни загалом, яка для них зовсім не знайома.

Окрім цих усіх перешкод, у вивченні української мови не менш важливою є мотивація студентів, так як мотивація є головним двигуном у пізнавальній діяльності. Аби здобути професійні навички, студент-іноземець повинен повністю ввійти в зовсім чуже для себе комунікативне та культурне середовище, тому оволодіти іноземною мовою потрібно не лише для навчання, а й для проживання в іншій країні. Спираючись на наші дослідження, можемо сказати, що найвищу мотивацію до оволодіння українською мовою мають студенти підготовчого відділення, а далі вона йде на спад. 20% групи становить найбільш умотивованих студентів, ми хочемо зазначити, що їх достатньо високий рівень знань залежить не тільки від якості викладання матеріалу, а й від їхніх особистих зусиль. Проте більшість студентів для досягнення результатів усе-таки потребує додаткової мотивації.

Стосовно цього потрібно взяти до уваги, що, по-перше, студентам потрібно адаптуватися до нового соціуму, по-друге, виникає складність опанування фонетичного й морфолого-синтаксичного рівнів української мови.

Передусім це стосується всіх студентів. Хоча студенти надають перевагу спілкуванню всередині своєї етнічної групи, не виходячи із зони мовного комфорту, а так як наявність гаджетів та електронних перекладачів дає можливість досить легко задовольнити основні побутові потреби, то мотивація до вивчення мови спадає. І студенти з арабських країн, хоча й набагато скоріше набувають комунікативних компетенцій, на певному етапі починають використовувати спрощену мову з порушеннями граматики, не бажаючи витрачати зусилля на надскладну для них систему відмінкових закінчень українських іменників і прикметників тощо [3, с. 13–16].

Уважасмо, що цілеспрямованість і змотивованість студента настільки важливі у вивченні української мови іноземними студентами, як і наполегливість викладача в поданні якісної, зрозумілої та влучної інформації, не менш важливим є забезпечення навчального процесу якісними підручниками та матеріально-технічними засобами.

Висновки. Як свідчить практика й показує досвід, кожна мова має свої виняткові особливості у вивченні. Завдання викладача змотивувати студента-іноземця та вдало пояснити, якою важливою є українська мова як для вивчення, так і для спілкування в соціумі. На практичних заняттях у процесі викладання української мови як іноземної об'єднують і використовують кілька методів.

Завдання викладача та студента – сприяти розвитку мислення, застосуванню на практиці вивченого матеріалу, подоланню мовних бар'єрів, а також студент має зрозуміти, що потрібно самостійно здобувати знання в умовах практичної та дослідницької діяльності.

Уже на перших заняттях, коли вивчаються фонетика і граматики, необхідно наповнити процес навчання таким лексичним матеріалом, який підготує студента до майбутньої професії та успішного сприймання мовного матеріалу.

Використана література:

1. Актуальні проблеми навчання іноземних студентів : матеріали XXII Всеукр. наук.-практ. конф. Дніпро, 2020. 199 с. URL: <https://repo.dma.dp.ua/doc.pdf> (дата звернення: 01.02.2021).
2. Бей Л., Тростинська О. Проблеми викладання української мови різним категоріям іноземних студентів. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. № 12. С. 42–49.
3. Даниленко Л. В., Рамазанова Д. Г. Як мотивувати іноземних студентів до вивчення української мови у російськомовному середовищі (на прикладі роботи з іноземними студентами). *Молодий вчений*. 2019. № 6.1 (70.1). С. 13–16.
4. Ключник В. Проблеми вивчення української мови як іноземної франкомовними та іспаномовними студентами. *Актуальні проблеми сучасної науки* : збірник наук. матеріалів LIX Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Дніпро, 2021. С. 132–136. URL: <https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/pdf> (дата звернення: 03.02.2021).
5. Кочан І., Захлопана Н. Українська лінгводидактика в іменах : словник-довідник. Львів, 2011. 236 с.
6. Палінська О. Крок 2. Українська мова як іноземна. Львів, 2014. 158 с.

7. Туркевич О. Становлення термінологіки методики викладання української мови як іноземної (на матеріалі діаспорних навчальних посібників). *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : збірник наукових праць. Львів, 2010. Вип. 51. С. 75–180.
8. Туркевич О., Палінська О. Треступеневий підручник з української мови як іноземної на основі комунікативного підходу. *Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті. Українська діаспора у світовій цивілізації* : II Міжнар. наук.-практ. конф., 18–20 червня 2008 р. Львів, 2008. С. 229–230.

References:

1. (2020) Aktualni problemy navchannia inozemnykh studentiv [Current problems of teaching foreign students]. materialy XKhII Vseukr. nauk.-prakt. konf. Dnipro. 199 s. URL: <https://repo.dma.dp.ua/doc.pdf> (data zvernennia 01.02.2021).
2. Bei L., Trostynska O. Problemy vykladannia ukrainskoi movy riznym katehoriiam inozemnykh studentiv [Problems of teaching the Ukrainian language to different categories of foreign students]. *Visnyk Kharkivskoho Natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina*. № 12. S. 42–49 [in Ukrainian].
3. Danylenko L. V., Ramazanova D. H. (2019) Yak motyvuvaty inozemnykh studentiv do vyvchennia ukrainskoi movy u rosiiskomovnomu seredovyschi (na prykladi roboty z inozemnyy studentamy) [How to motivate foreign students to study the Ukrainian language in a Russian-speaking environment (on the example of working with foreign students)]. *Molodyi vchenyi*. № 6.1 (70.1). S. 13–16 [in Ukrainian].
4. Kliuchnyk V. (2021) Problemy vyvchennia ukrainskoi movy yak inozemnoi frankomovnyy ta ispanomovnyy studentamy [Problems of learning Ukrainian as a foreign language by French-speaking and Spanish-speaking students] *Aktualni problemy suchasnoi nauky: zb. nauk. materialiv LIX Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf.* Dnipro: S. 132–136. URL: <https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/pdf> (data zvernennia: 03.02.2021).
5. Kochan I. Zakhliupana N. (2011) Ukrainska lnhvodydaktyka v imenakh: slovnyk-dovidnyk [Ukrainian linguodidactics in names: dictionary-reference book]. Lviv, 236 s. [in Ukrainian].
6. Palinska O. (2014) Krok 2. Ukrainska mova yak inozemna [Ukrainian as a foreign language]. Lviv. 158 s. [in Ukrainian].
7. Turkevych O. (2010) Stanovlennia terminoleksyky metodyky vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi (na materialii diaspornykh navchalnykh posibnykiv) [Formation of terminology of methods of teaching Ukrainian as a foreign language (based on diasporic textbooks)]. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi* : zb. nauk, prats. Lviv. Vyp. 51. S. 75–180 [in Ukrainian].
8. Turkevych O., Palinska O. (2008) Trystupenevyi pidruchnyk z ukrainskoi movy yak inozemnoi na osnovi komunikatyvnoho pidkhdodu [Three-level textbook on Ukrainian as a foreign language based on a communicative approach] *Diaspora yak chynnyk utverzhennia derzhavy Ukraina u mizhnarodnii spilnoti. Ukrainska diaspora u svitovii tsyvilizatsii* : II Mizhnar. nauk.-prakt. konf., Lviv: S. 229–230 [in Ukrainian].

Kliuchnyk V. Ya. Problems of teaching the Ukrainian language by foreign students

The article is devoted to current problems in the study of Ukrainian as a foreign language. The article is based on the observations of a lecturer at the Department of Foreign Languages, National University of Lviv Polytechnic, Kliuchnyk Victoria. The focus is on the methods and techniques of teaching the Ukrainian language to foreigners, as well as the need to improve the presentation of information. Emphasis is placed on developing an accessible study of the Ukrainian language as a foreign language. A functional approach to the selection and presentation of language material, etc. is highlighted. Emphasis is placed on the practical aspect of language learning: the use of Ukrainian as a foreign language not only in professional activities, but also at the household level.

The most common problems faced by foreign students in learning the Ukrainian language are described. Incorrect pronunciation of letters, omission of sounds in words, incorrect use of emphasis in words (as an example, a fragment of the text from the workbook for first-year students of the National University "Lviv Polytechnic").

In addition, the motives and interests of the student's education are taken into account, attention is focused on the study of the material necessary for the development of his future professional qualities (study of lexical topics related to psychological, moral, professional qualities). Before studying a new topic, it is necessary to substantiate the student's relevance, then the learning goals will be perceived as their own. An example of the use of various technologies, namely: presentations, films, computer program Power Point in teaching Ukrainian to foreign students, as it is an important aspect of improving and optimizing the learning process.

The article presents information on how a teacher can motivate a student to learn a foreign language, and how to promote the development of student thinking, while being able to apply in practice the material studied, how to overcome the language barrier, and teach students to acquire knowledge in practice and research.

Key words: *problems of learning Ukrainian language, Ukrainian language as a foreign language, organization of educational process, motivation of a foreign student, use of technologies for learning Ukrainian language as a foreign language.*